

MATARÓ

UNA VILA QUE S'HA FET CIUTAT

JOAN GIMÉNEZ BLASCO

MATARÓ

UNA VILA QUE S'HA FET CIUTAT

Joan Giménez Blasco

Ajuntament de Mataró

Conferència pronunciada el 20 de març del 2002
a la sala d'actes de Can Palauet de Mataró
en el marc dels actes de commemoració del 300 aniversari de la concessió
del títol i privilegi de ciutat a favor de la vila de Mataró.

Joan Giménez Blanco

Transcripció del privilegi: Joan Banús Tort
Arxiu Municipal de Mataró

Coordinació de l'edició: Servei d'Imatge de l'Ajuntament de Mataró
Maquetació: T&M Autoedició, s.l.

Abril 2003

Índex

Mataró, una vila que s'ha fet ciutat	5
Apèndix documental	24

MATARÓ, UNA VILA QUE S'HA FET CIUTAT

Abans d'iniciar aquesta exposició, voldria deixar constància que l'esdeveniment que avui commemorem va ser estudiat i publicat per l'historiador Joaquim Llovet, mestre dels historiadors mataronins, fa més de trenta anys. Avui penso oferir, sobre aquest tema, unes reflexions i una interpretació dels fets a partir de les aportacions historiogràfiques més recents.

Segons Faulkner, el passat no mor mai ni tan sols és passat. Es troba incorporat a tots nosaltres, en la nostra visió del món, en les nostres institucions, en la nostra cultura i, en definitiva, en la percepció que tenim de la realitat que ens envolta.

És evident que el fet que al segle I a.C. s'establiessin a les nostres contrades un grup d'homes i dones que es feren seves aquestes terres, amb voluntat d'espletar-les i de reposar-hi en el seu darrer son, ha condicionat la nostra realitat.

Així, avui nosaltres aprenem a dir pare, mare, pa i aigua amb els mateixos mots que ells ho feren i que nosaltres els hem manllevat.

El que aquestes persones -empeses per la voluntat de permanència sobre la mateixa terra que nosaltres trepitgem, i davant el mateix mar que avui contemplem- decidissin aprofitar un promontori existent entre dos cursos d'aigua per construir-hi un nucli urbà, és una causa llunyana -però necessària- de la commemoració que ens aplega. Tampoc no és irrellevant o anecdòtic que aquest acte se celebri dins les mateixes coordenades físiques on ells bastiren la vella lluro.

A l'hora d'encetar aquesta reflexió sobre els 300 anys de la concessió del títol de ciutat a Mataró, he escollit aquest pensament de Faulkner sobre la pervivència del passat en el present, perquè crec que pot ajudar a percebre amb més profunditat i nitidesa l'abast històric d'aquell esdeveniment que tingué lloc, precisament, avui fa tres segles.

Considero que la concessió del títol de ciutat a Mataró és el resultat d'un procés de durada secular, en el qual els habitants de Mataró de diverses generacions endegaren estratègies organitzatives per tal de fer front als reptes que els diferents contextos històrics els presentaven, empesos per la mateixa ferma voluntat que els seus avantpassats d'època romana, és a dir, viure de i sobre la terra que els havia vist néixer, o acollit, i transmetre el fruit del seu treball i de la seva experiència als seus fills.

Així, la concessió del títol de ciutat no fou un fet puntual, aïllat o inconnex. Fou un punt d'arribada respecte de molts processos anteriors viscuts per la nostra ciutat.

Tanmateix –com a conseqüència del que s'ha dit anteriorment- a la vegada que punt d'arribada, fou l'inici d'unes noves circumstàncies que s'han desenvolupat en els darrers tres-cents anys i que constitueixen el nostre passat més immediat i la base de la nostra realitat.

Si la història d'una comunitat és fruit d'un procés acumulatiu, no és fàcil destriar en quin moment del seu currículum comunitari es posaren les bases dels fets que avui comentem.

Durant bona part de l'alta Edat Mitjana, la població de Mataró –molt disminuïda en nombre respecte d'etapes anteriors- vivia dispersa en masos disseminats pels diferents veïnats. Potser una mica més concentrats entorn del temple parroquial, únic nexa que unia aquest Mataró fortament ruralitzat amb el món de la baixa romanitat.

Aquesta etapa històrica es caracteritzà per un retrocés important en tots els àmbits: econòmic, polític, demogràfic, cultural, etc. A Mataró, hom tingué plena consciència d'aquesta situació en qualificar la nova realitat com a *Civitas Fracta*: quelcom d'allò que definia la realitat precedent s'havia fragmentat, s'havia trencat, però no per sempre.

A la baixa Edat Mitjana –segles XII-XV- els signes de vitalitat començaren a fer-se visibles. La realitat medieval es caracteritzà per una inoperància gairebé absoluta de l'estat, si més no tal com era entès a Roma o com ho entengueren posteriorment els teòrics del centralisme estatal absolutista o liberal.

El món medieval havia buidat en gran part la institució estatal de competències que havien estat ràpidament usurpades per les classes feudals. Ací i allà, la teranyina dels lligams feudals vinculava els homes en un sistema d'aliances privades que tenien sempre com a rerefons la coacció i la violència.

Nobles i cavallers posaren les seves urpes sobre les comunitats pageses i, fent-se seves moltes de les prerrogatives d'un estat que havia esdevingut pràcticament invisible, imposaren tota mena de prestacions personals i econòmiques, sens cap altre límit que la pròpia arbitrarietat, ja que en moltes ocasions aconseguiren el dret de jutjar i condemnar els seus vassalls. Així, la impunitat d'uns se sustentava en la indefensió dels altres.

És més que comprensible que, quan les comunitats vilatanes assolien un cert desenvolupament en el nombre dels seus habitants i de les seves capacitats econòmiques, cerquessin de trobar els mecanismes per alliberar-se de la subjecció al jou feudal.

Aquesta fou la tasca i el repte de generacions de matoronins. Tanmateix no fou sols Mataró qui lluità aferrissadament contra el sistema feudal a la Catalunya del segle XV. El més singular fou la via encetada pels nostres avantpassats per a atènyer els seus objectius. Així, mentre una part molt important de la Catalunya Vella entrà en el llarg i dolorós conflicte de les guerres remences, Mataró inicià una via diferent per a assolir objectius semblants. Es tractava de fer el pont als depredadors feudals i negociar directament amb la Corona, aprofitant l'avidesa monetària d'aquesta institució, per a aconseguir així els objectius desitjats.

Fou necessari pagar una i altra vegada per fer possible la incorporació a la Corona de la vila matoronina, però els fruits s'ho valgueren. Mataró pogué deixar enrere la part més feixuga del llast feudal. Hom ho expressà amb claredat meridiana en afirmar que, a partir d'aquell moment, no tindrien cap altre senyor que *"un Déu en lo cel e un rei en la terra"*¹.

Però n'hi havia més. En el mateix fet, els homes i les dones de Mataró aconseguiren el ple reconeixement d'una institució de govern municipal que, d'aleshores ençà, els permetria endegar la gestió de la vida comunitària al marge de les ingerències senyoriales, amb un ventall molt ampli de competències, i sens cap altra contradicció que l'expressada pels diferents sectors vilatans en defensa dels seus interessos particulars.

Els fruits foren fecunds: les activitats econòmiques reeixiren, la vila s'expandí, el govern municipal es consolidà i els nostres conciutadans s'adonaren

¹ Arxiu Municipal de Mataró (AMM). AH-001-11. Privilegi de Ferran II, 31.VII.1480

altra volta que la mar era una porta oberta de bat a bat a altres mercats. Lentament però decidida, l'economia deixà d'orientar-se als productes d'auto-subsistència i es potenciaren aquelles activitats en les quals la producció local podia ésser competitiva. En l'àmbit econòmic, s'estava enderrocant l'autarquia feudal de la mateixa manera que, en l'àmbit polític, la vila s'havia sostret de la jurisdicció baronial. S'havia iniciat l'Edat Moderna.

El bon encert de les iniciatives privades i de la gestió comunal tingué el reconeixement de la Corona. Mataró fou admesa en el cercle escollit de poblacions que eren convocades pel monarca en la celebració de la Cort General, l'òrgan polític més rellevant del Principat, en el qual el rei i els representants de la terra discutien i aprovaven les lleis que havien de regir Catalunya.

Un altre element que significa la importància que Mataró tenia per a la Corona es manifestà en la política de defensa. Diversos monarques insistiren reiteradament en la necessitat d'emmurallar la vila, tot fent esment que a Mataró era on *se cargan más armadas*². Com que les despeses d'aquesta empresa havien d'anar a càrrec de la població, les autoritats cercaren tota mena de subterfugis i compensacions per tal de fer-se escàpols d'una inversió costosíssima.

Mataró encarà el segle XVII amb una flamant muralla, amb el dret de fer-se escoltar davant del rei a la Cort General de Catalunya, i amb un estol de barques que resseguia incessantment la seva mar fent participar activament la vila del flux de riquesa que generava l'eix Lisboa – Marsella, que lligava el vell comerç mediterrani amb totes les expectatives de negoci que s'albiraven a banda i banda de l'Atlàntic.

Tanmateix, totes aquestes expectatives es veieren fortament compromeses per les especials característiques que tingué aquesta centúria. Efectivament, les contradiccions mataronines -tal com les de molts altres indrets de Catalunya i d'Europa- foren reiteradament petjades pels cavalls dels quatre genets apocalíptics. Guerra, pesta, fam i mort senyorejaren el Principat d'ençà del 1640 i posaren a prova les capacitats individuals i col·lectives de supervivència enmig d'un cúmul de calamitats. Entre les estratègies dissenyades per a fer front a una situació complicada -en alguns moments considerada límit- és possible rastrejar les motivacions que, anys més tard, serien causa de la negociació per a assolir el títol de ciutat.

A l'Edat Moderna, l'estat havia deixat de ser invisible i es feia palès a la vida quotidiana, principalment per feixugues càrregues que requeien sobre la població de forma molt diversa. Tanmateix, una cosa que no havien aconseguit els Habsburg era una harmonització dels drets i deures dels habitants

dels seus múltiples regnes. I és que aquest model de societat es trobava fortament compartimentat en molts àmbits: polítics, econòmics i socials. Aquesta divisió en compartiments gairebé estancs estava potenciada per la mateixa societat en què, si hi havia algun principi realment compartit, era el de la desigualtat entre les persones, per paradoxal que pugui semblar.

A les societats occidentals de la darreria del segle XX i inicis del segle XXI, la igualtat dels individus davant la llei, o el que és el mateix, davant dels òrgans de poder és un principi sòlidament arrelat. En contraposició, la societat de l'època moderna vivia perfectament instal·lada en el que hom ha denominat molt gràficament *la cascada del menyspreu*.

Els drets i deures de les persones estaven expressament condicionats pel lloc de naixement o per l'estament social al qual es pertanyia. Els diferents sectors socials maldaven per fer ressaltar sempre el seu propi *status* i marcar les diferències respecte dels grups inferiors, als quals es menyspreava obertament. Era important tenir sempre a sota algú a qui menysprear, per a poder-se afermar en el propi lloc; d'ací que, quan no hi havia res de què hom pogués vanagloriar-se, sempre quedava l'opció de presumir de la condició de *cristià vell* o de l'afirmació racista de la *puresa de sang*.

Tanmateix, aquesta rigidesa del model social no era pas tan immutable que els diners no la poguessin mitigar.

El mecanisme era molt elemental. El monarca, fent ús de les seves prerrogatives o *regalies*, podia modificar qualsevol situació preexistent amb un acte de la seva voluntat que, d'acord amb un protocol estandarditzat, es manifestava a la pràctica en un document anomenat genèricament *privilegi*. Aquest mot, etimològicament *lex privata* -és a dir, llei exclusiva, llei restringida-, permetia a qualsevol persona o institució d'assolir uns drets o prerrogatives exclusius i diferents als de la resta de membres del seu col·lectiu. La monarquia hispànica d'aquesta època -amb constants problemes econòmics i, amb més d'una fallida a l'esquena- trobà en la concessió de privilegis una forma neta i còmoda de millorar els seus ingressos. I així, per la via del privilegi, cristians nous esdevenien cristians vells de tota la vida, donzelles amb alguna dificultat per casar-se recuperaven la seva virginitat, i qualsevol fill o nét de sastre podia assolir títol nobiliari, sempre que es tinguessin prou diners per a pagar-ho.

Òbviament, totes les institucions municipals sabien que el privilegi era una forma de vetllar pels interessos dels seus habitants. Realment, fins al segle XVIII, no existí una legislació comuna emanada de la Corona que regulés la vida dels municipis. El procés es generava a la inversa. Eren les mateixes institucions municipals qui, a través de la via del privilegi, perfilaven el seu tipus de règim municipal, dintre d'uns models més o menys estandarditzats. Tanmateix, hi havia un camp gairebé il·limitat de situacions noves, o senzillament

imprevisibles, que es podien millorar a través dels privilegis. Així, doncs, tots els municipis intentaven tresorejar el major nombre possible de privilegis els quals, d'alguna forma, esdevenien una mena de *constitució* particular de cada vila o ciutat.

L'any 1635, el jurat en cap de Mataró posava a la consideració dels membres del consell la conveniència de gestionar davant la Corona un privilegi que reconegués, entre altres aspectes, la immunitat de soldats, bagatges i cavalcades. El consell aprovà la gestió i la concessió de 1.500 lliures si el monarca accedia a les peticions de la vila ³. L'any 1636 es repetia l'ofertament per 2.000 lliures i l'any següent es feia nova proposta en el mateix sentit, ara per valor de 2.500 lliures, pagadores quinze dies després de rebre el privilegi ⁴. El tema es tornava cada vegada més urgent.

I és que aquestes dates són significatives en molts aspectes. En primer lloc, s'encetava un període de guerres que, de forma ininterrompuda, es mantindria durant vint-i-quatre anys i que després, de manera intermitent, s'allargaria fins a finals de segle. Conflictiva en el qual els catalans es trobaren primer lluitant al costat de les tropes espanyoles contra les franceses, després al costat de les franceses contra les espanyoles i, finalment, a les ordres del monarca catòlic contra el monarca cristianíssim, títol que rebia el rei de França.

Les guerres sempre han generat morts, despeses i víctimes innocents. A l'Edat Moderna, òbviament, també era així, però n'hi havia més. L'estat encara no havia desenvolupat un exèrcit amb les característiques que li són pròpies a l'actualitat. L'exèrcit es reclutava per a guerres o campanyes concretes. Els seus caps eren normalment membres de la noblesa. La tropa habitualment era mercenària i, en els casos en què no fos suficient, s'enrolava per la força persones procedents de la marginalitat o, fins i tot, persones condemnades, a les quals es commutava la pena a canvi de servir a l'exèrcit. Les característiques de les armes de foc de l'època -el que es mullés la pólvora- i les inclemències del temps eren causa de llargs períodes d'inactivitat als fronts. Si a això s'afegeix que els exèrcits vivien habitualment sobre el terreny -sense l'existència de casernes- es troba plantejada tota la gravetat del problema dels allotjaments.

Efectivament, les tropes eren instal·lades i allotjades a les cases particulars o a les masies que es trobessin entorn del lloc que els comandaments escollien per a sojornar. L'estada podia variar de pocs dies fins a mesos. Els problemes que generava la convivència dels soldats -molts d'ells estrangers, mal disciplinats, sovint amb endarreriments importants en les pagues- són innarrables. El romanç tradicional que serveix de lletra a l'himne nacional de Catalunya n'és un eloqüent testimoni contemporani.

³ Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA). Arxiu Notarial de Mataró, C-11, 17.IX.1635.

⁴ ACA. Arxiu Notarial de Mataró, C-11, 30.I.1636 i 11.I.1637

A Mataró s'assajaven tota mena d'estratègies per a defugir el contacte amb uns estadants gens desitjats. L'any 1636 se sol·licitava a l'autoritat superior que *se servescha mudar lo modo del itinerari dels soldats que cada die se alojen en Mataró*⁵. També se sol·licitava que les poblacions veïnes contribuïssin en els bagatges o transport de la impedimenta dels militars. En altres ocasions hom pagava els caps de les companyies per a allunyar-los de la població i desviar-los a d'altres indrets. Si el nombre era limitat s'intentava acollir-los als hostals o llogant cases. Però quan arribaven, per exemple, 250 homes a cavall, calia allotjar-los casa per casa. Les autoritats municipals redactaven una butlleta adreçada als caps de família en la qual se'ls notificava el nombre de soldats que havien d'acollir⁶.

Com és fàcil de comprendre, aquesta gestió era un niu de conflictes, però per totes dues bandes. Els oficials no acceptaven allotjar-se en qualsevol casa. Per raons òbvies, cercaven d'hostatjar-se en les denominades *cases majors*, és a dir, les cases més benestants de la població. Així, a la vila, de les cases disponibles unes eren destinades específicament als oficials, les anomenades *cases per capitans*. Si l'allotjament esdevenia llarg, els oficials eren instal·lats alternativament a les diferents cases de capitans per tal de repartir la càrrega entre diversos nuclis familiars. Doncs bé, l'any 1694, hi havia allotjats a Mataró cinc capitans de cavalleria del terç de Milà que recusaren canviar de casa, tal com sol·licitaven les autoritats municipals, per les comoditats que tenien on eren. Davant d'aquesta situació, el govern mataroní decidí que les dotze cases de capitans que havien estat rebutjades pels exigents oficials paguessin 8 sous i 8 diners cadascuna, diaris, per ajudar a sufragar les despeses de les cases que els senyors oficials havien escollit per a fer-hi estada⁷.

Quina era la resposta de les *cases majors* a aquesta situació? Com que eren les residències de les famílies notables de la població, aquestes seguien un camí ben trillat: la via del privilegi. Assolir el títol de burgès honrat de Perpinyà o el de ciutadà honrat de Barcelona era suficient per a deslliurar-se dels odiosos allotjaments i aconseguir aquest títol era sols qüestió de diners. D'aquí que el govern de la vila veiés amb molt mals ulls la proliferació d'aquests títols i ordenés que, a la Cort General de l'any 1701, el síndic de la vila *vage ab recel que no.s concedesca privilegi de ciutedà honrat (...) per quant en ocasió ve un allotjament a esta vila no y han casas a hont allotjar los oficials per ser las casas majors privilegiades*⁸.

La tropa s'havia de repartir entre la resta de la població, exclosos els eclesiàstics i altres persones amb privilegi. Normalment s'estaven un mes en una

⁵ ACA. Arxiu Notarial de Mataró, C-11, 9.XI.1636.

⁶ AMM. AH-022-03D

⁷ ACA. Arxiu Notarial de Mataró, C-18, 15.XI.1694.

⁸ AMM. AH-001-13, Instruccions donades als síndichs...

casa i, passat aquest període, se'ls col·locava en una altra on no n'hi haguessin hagut. Un problema addicional era que alguns d'aquests soldats no estaven sols, sinó que viatjaven amb dona i, fins i tot, amb fills. Així, l'any 1668 el sergent major del terç dels alemanys que es trobava allotjat a una casa de la vila, era, segons les autoritats municipals, *un gran enfront per ésser aquell casat y tenir molta família*. Davant d'aquest fet, hom considerà *no apar cosa justa allotjar-lo en casa de ningun particular per ésser càrrega sobrada*. La Universitat decidí satisfer-li 12 reals diaris per pagar-li el lloguer d'una casa, així com la llenya i la palla ⁹.

La presència de soldats allotjats en aquestes èpoques era un element tan oneros com quotidià. Hi havia cases que tenien destinada una habitació per a aquest efecte i en els contractes d'arrendaments de masos s'especificava curosament com s'havien de repartir entre arrendador i arrendatari les despeses que aquesta pràctica ocasionava. L'any 1688 en l'arrendament del mas Gavarra de Dosrius s'especificà que, en cas d'allotjament de soldats, de cada tres dies, dos anirien a càrrec del llogater i un del propietari ¹⁰. Un problema afegit era la presència de tropes de cavalleria. En el cas de l'allotjament dels 250 cavalls, hom calculava que necessitaven diàriament - a més de pa, vi, civada i companatge- 30 quintars de palla, cosa que era gairebé impossible d'aconseguir en una vila que sempre tenia dificultats amb la producció de cereals ¹¹.

En aquestes circumstàncies, els soldats anaven als camps i arrabassaven qualsevol producte que pogués calmar la fam dels animals, sense parar gaire esment si eren plantes sembrades o silvestres. L'any 1642 Antoni Fogueres i Miquel Tunyí feien aixecar acta al notari de com *los soldats de a cavall que en dites diades estaven alojats en la vila de Mataró han segat y se.m han aportat per forsa los ferratges y herbes* ¹². Els productes arrabassats foren veces i civada, per un valor de 13 lliures. Altres vegades la manca d'aliment per als animals era tan insostenible que obligava les autoritats militars a prendre decisions que col·lisionaven directament amb el govern municipal. Fou el cas del 1694, quan el tinent general de cavalleria Miguel González de Otaza demanà al consell que tots els habitants de la vila –eclesiàstics inclosos- haguessin de declarar la palla que tenien a les seves cases o propietats ¹³.

Si els soldats eren a prop i els raïms es trobaven ja avançats, òbviament es corria el risc de no poder arribar a veremar. En aquests casos, hom havia optat per collir els raïms verds; tanmateix, els resultats a l'hora de la vinificació feien pensar que havia estat pitjor el remei que la malaltia.

⁹ AMM. Acords Municipals, 14.XII.1688

¹⁰ ACA. Arxiu Notarial de Mataró, 370, 17.VIII.1688

¹¹ AMM. AH-022-03D

¹² ACA. Arxiu Notarial de Mataró, 1053, 17.IV.1642.

¹³ ACA. Arxiu Notarial de Mataró, C-18, 18.XI.1694

A més dels allotjaments, existia també l'obligació de transportar l'equipatge de les tropes, els anomenats *bagatges*. Per a aquesta finalitat es confiscaven els animals de tir o de bast. L'any 1666 Pau Lluç fou multat pel batlle en 2 lliures per no haver obeït el manament de transportar els *bagatges* de la companyia de soldats suïssos que es trobaven allotjats a Mataró ¹⁴. En cas de negar-se a satisfer la pena pecuniària el batlle prenia, en penyora, algun objecte de la persona a sancionar que tingués un valor similar i, si no es produïa el pagament, era venut en subhasta ¹⁵.

També s'obligava mariners i pescadors a participar amb les seves embarcacions en aquests trasllats. L'any 1700 el consell determinà que els pescadors amb les seves barques havien de portar, cito literalment, *los trastos*, d'una companyia de cavalls comandada per un tal Salazar. Tot i haver estat advertits personalment pel batlle de la vila, alguns dirigents de la confraria es feren escàpols a la convocatòria del batlle i altres tingueren *paraulas indecorosas y descortesas* amb els jurats ¹⁶.

L'any 1662 els vilatans restaren obligats a portar llenya al cos de guàrdia que hi havia a la vila. Als que no ho feren se'ls segrestaren alguns dels seus béns. Així, a Gual de Mata li prengueren unes tovalloles llargues i, a Maria Àngela Ametller de Valleix, un parell de gallines bones ¹⁷.

Evidentment, tothom defugia l'onerosa obligació dels allotjaments segons les seves possibilitats. Les persones amb més recursos econòmics, a través de la compra de privilegis -com ja ha estat indicat-. D'altres utilitzaven qualsevol argument per a aconseguir el mateix fi. L'any 1698, jurats i batlle es concentraren davant la casa del notari Gusi, que es negava a acceptar l'allotjament d'un soldat al·legant que la casa pertanyia a la baronessa de Llinars. Les autoritats feren cercar un mestre de cases que, amb maça de ferro i perpal, va espanyar la porta, davant notari i testimonis, fent-hi entrar el soldat en qüestió ¹⁸.

L'any 1661, el govern municipal protestava pel nomenament de batlle a favor de Nicolau Forn, atès que havia recusat tenir allotjament a casa seva amb l'al·legació que era capità d'infanteria espanyola ¹⁹. L'any 1637, els obrers de Santa Maria -persones nomenades pel municipi per a responsabilitzar-se de la gestió del temple parroquial- es negaven a acceptar aquest càrrec perquè se'ls obligava a tenir soldats ²⁰.

¹⁴ ACA. Arxiu Notarial de Mataró, B-55, 12.III.1666.

¹⁵ ACA. Arxiu Notarial de Mataró, B-47, 30.III.1636.

¹⁶ AMM. Acords Municipals, 24.VI.1700

¹⁷ ACA. Arxiu Notarial de Mataró, B-54, 20.III.1662.

¹⁸ ACA. Arxiu Notarial de Mataró, 484, 19.X.1698.

¹⁹ ACA. Arxiu Notarial de Mataró, B-53, 30.IV.1661.

²⁰ ACA. Arxiu Notarial de Mataró, C-11, 6.I.1637.

L'oposició més seriosa era, però, la dels qui tenien privilegi. Amb tot, l'any 1654 el consell de la vila determinà fer allotjar soldats a les cases dels burgesos honorats de Perpinyà i, si després d'això podien exhibir el privilegi que contenia la immunitat, se'ls havia de desallotjar ²¹.

Excepcionalment, l'oposició als allotjaments vingué, fins i tot, del govern municipal. L'any 1700 -la data és molt propera a la del privilegi- per ordre del virrei, davant la necessitat d'allotjar una companyia de soldats alemanys, s'ordenà celebrar reunió del consell de la vila per a disposar el que convingués. El consell s'acostumava a convocar amb un toc de campana que durava mitja hora. Després d'estar tocant durant una hora, sols s'havien presentat els jurats i set consellers. Es féu nova convocatòria per al dia següent i, després d'una altra hora de crida a so de campana, es presentaren a la reunió tres persones menys que el dia anterior. Entre les presents, quatre de militars que, per privilegi personal, estaven excloses de l'obligació d'acollir soldats ²².

Un document de mitjans del segle XVII explica com les tropes del baró d'Ales saquejaren els ravals i algunes cases de Mataró i després *se detingué quatre mesos en dita vila a costa de aquella y de sos habitants maltractant-los y segrestant-los llurs haziendas y apoderant-se del blat que trobaren del comú y dels particulars dexant-los a tots molt pobres y menesterosos*. El mateix document explicita que, com a conseqüència de la situació de guerra, la vila tenia un deute acumulat de 60.000 lliures i uns interessos vençuts per valor de 12.000 lliures. Els ingressos de la universitat no permetien ni de bon tros fer front al deute acumulat ²³. Així, som davant d'un altre efecte col·lateral de les guerres: un endeutament crònic de les hisendes municipals que, inexorablement, generava una major pressió fiscal sobre els vilatans.

Si m'he estès tant en la problemàtica dels allotjaments és perquè per la seva forta incidència social fou un dels temes que més preocupà les autoritats mataronines en aquest segle. L'única forma que existia d'alliberar-se d'aquest malson era a través del privilegi. El govern municipal ho sol·licità una i altra volta amb un argument jurídic que semblava incontestable: Mataró, per la seva condició de carrer de Barcelona, tenia els mateixos drets que la ciutat comtal. Així, doncs, per quina causa els barcelonins estaven exempts d'allotjar tropes i els mataronins no? Els mataronins, reiteradament, feren promeses de donatius al monarca per a assolir aquest fi, però sempre foren inútils els seus esforços, per la senzilla raó que els funcionaris reials eren prou assenyats per no donar amb gaire generositat aquest privilegi que els hauria impedit moure les tropes amb total impunitat pel Principat, i menys en el cas de Mataró, ciutat emmurallada, des de la qual, en alguna ocasió, ja s'havien refugiat i embarcat tropes en cas de necessitat extrema.

²¹ AMM. Acords Municipals, 8.XI.1654

²² AMM. Acords Municipals, 11.V.1700

²³ AMM. AH-022-03A

L'any 1680 es féu una nova oferta al monarca per a aconseguir la franquesa dels allotjaments. Se li oferiren 2.100 dobles, quantitat molt elevada respecte de les ofertes dels anys 30, i en canvi, més propera a l'import que calgué satisfer pel privilegi de ciutat ²⁴.

A partir d'aquest moment l'estratègia de la vila canvià i hom temptejà, decididament, la consecució del títol de ciutat. L'any 1689 s'iniciaren els primer passos amb consultes als advocats de Barcelona i amb instruccions específiques al síndic Joan Bòria ²⁵. L'afer no reeixí en aquests anys de regnat de Carles II perquè la inestabilitat política del Principat no feia aconsellable posar traves a la circulació de les tropes.

Sols un monarca joveníssim –i per tant inexpert- mal assessorat, amb tant d'afany d'agradar com de diners, estaria disposat a fer una cosa semblant. Aquest fou Felip IV de Catalunya i Vè de Castella.

L'arribada del Borbó a Barcelona per a celebrar-hi la Cort General semblà als dirigents mataronins un bon moment per a endegar la negociació. L'any 1701, hom recomanava al representant de la vila *si (...) ab los pretextos y medis proporcionats pogués lograr la franquesa dels allotjaments serie un dels anhelos se poden recomenar al senyor síndich, lo que procurará tantejar dit senyor síndich ab la dissimulació y cautela requereix exa matèria* ²⁶.

Al desembre de 1701, la vila tenia ja elaborada una proposta de les concessions que es considerava que calia incloure en el privilegi de ciutat ²⁷. Les que no foren incloses en el document definitiu bé mereixen un comentari per tal de copsar, amb una visió més àmplia, quin era el projecte global que les autoritats mataronines tenien per al desenvolupament econòmic i institucional de la naixent ciutat que estaven perfilant i definint.

La primera petició implicava transferir els drets econòmics que la Corona tenia en els termes de Mataró, Llanerres i Sant Vicenç a favor de la Universitat de Mataró, la qual, al seu torn, deixaria de pagar les prestacions que feia al rei. Aquesta agosarada proposta hauria deixat els municipis afectats en una clara subordinació respecte a les autoritats mataronines, a més de privar al monarca de certs ingressos. Els negociadors del monarca tenien motius suficients per a no atendre una petició que, sens dubte, hauria generat protestes entre els afectats.

Una segona proposta, molt menys ambiciosa, és encara de rigorosa actualitat. Hom sol·licità que es pogués *buscar todas las aguas que pугue trobar tant*

²⁴ AMM. Acords Municipals, 27.VII.1680.

²⁵ AMM. AH-022-03D

²⁶ AMM. AH-001/13 Instruccions donades als síndichs...

²⁷ AMM. AH-001-04B

en lo terme de Mataró com en altres qualsevols parts fora de dit terme a fi de aplicar aquelles per lo bé públich de dita vila (...) sens pagar cosa a la Batllia. Fou rebutjada, probablement, perquè afectava els drets del patrimoni reial que solia fer aquestes concessions, però no de manera gratuïta.

Un tercer punt, molt interessant, demanava que el privilegi contemplés que els creditors de la universitat no poguessin instar judicialment l'embargament dels béns propis del comú per a cobrar el que el govern municipal els devia. El dèficit de l'hisenda municipal havia esdevingut un seriós problema de difícil solució i les despeses generades per la consecució del títol feien témer el pitjor. I així, hom demanava *no permetrer, a lo menos per cert temps, que la vila fos molestada ab exequucions instades per sos acreadors.* Hom argumentava aquest punt atenent *als exuberants gastos i a las gravísimas quantitats se li ocorren de present.* També hi havia un argument destinat a apaivagar els enfurismats creditors: la concessió del títol de ciutat, en alliberar la vila de les despeses dels allotjaments, permetria poder-los pagar amb més puntualitat.

Aquest punt desaparegué del privilegi reial per dues raons òbvies. En primer lloc, decretar unilateralment que els creditors no poguessin executar els seus drets era difícilment justificable. Un segon element, que hom féu notar i que degué tenir un pes rellevant, fou que no es podia presumir de les prerrogatives de la ciutadania i, alhora, exhibir les misèries d'un dèficit municipal difícilment abastable.

Una altra petició que no reeixí, o que potser hom no defensà amb prou entusiasme, fou la possibilitat de bastir muralles noves quan n'hi hagués necessitat, segurament per circuir la part important de vila que aleshores es trobava ja fora murs.

El tema dels allotjaments no podia ser pas deixat de banda i hom insistí que en el privilegi *estiga ben allanat y assentat lo punt de restar immunes de allotjament.* El govern de la vila era molt conscient que l'objectiu primordial del privilegi havia de ser l'exempció dels allotjaments i així hom afirmava, referint-se a aquest punt, *és lo fi y blanch a que se encamina la sollicitació de est negoci.*

Les autoritats mataronines s'assessoraren degudament, desplegaren una eficient xarxa d'influències –pagades amb esplendidesa– i, amb motiu de l'estada a Barcelona de Felip de Borbó, aconseguiren el 20 de març de 1702 la signatura reial del privilegi ²⁸.

La problemàtica dels allotjaments hi quedà recollida, com no podia ser d'altra manera, així com altres aspectes vinculats: bagatges i els sometents. Tam-

bé algun aspecte col·lateral, prou important, que deuria fer patir al govern municipal. Els negociadors feren incloure en el document que a Mataró no es podria nomenar cap governador o càrrec militar i, si en cas de necessitat extrema, hi hagués d'haver alguna autoritat d'aquest tipus, *aya de correr el gobierno por manos del jurado en cap*. Si s'haguessin de construir casernes, la ciutat restava alliberada de qualsevol mena de despeses.

Dintre d'aquest mateix àmbit polític i institucional, el privilegi recollia que el batlle de la vila -responsable de l'administració de justícia i de la defensa- gaudís del títol de sotsveguer del veguer de Barcelona, el que equivalia a ascendir en l'escala jeràrquica. Aquesta concessió venia induïda perquè -malgrat tots els privilegis haguts i per haver-, sovint determinades autoritats no respectaven els drets de la vila.

Vegeu-ne un testimoni ben significatiu. L'any 1680 es presentà a Mataró el batlle de Barcelona per a confiscar una partida de pebre que estava embotigada en una casa de Mataró. Al·legà que havien caigut en frau per no satisfer un determinat dret, i la carregà en carretes per a portar-la a Barcelona. El dipositori del pebre acudí a les autoritats mataronines i aquestes determinaren que es tanquessin les portes de la muralla fins que el funcionari barceloní no exhibís les ordres que tenia per a fer aquell comís. La mercaderia no sortí de la vila. Després d'uns dies tornà el batlle barceloní acompanyat per una sèrie de prohoms, advocats i notaris amb la mateixa voluntat d'endur-se'n el pebre. El consell de la vila determinà altra volta que, segons privilegi, totes les coses caigudes en frau havien de restar a la vila fins que s'instruís la corresponent causa, i que si no hi havia ordre expressa del Reial Consell, el pebre no sortiria de la vila. Així que es tornaren a tancar les portes de la muralla per a impedir-ho. La tensió arribà a tal punt que el funcionari barceloní pretengué espanyar les portes del portal del carrer de Barcelona i ordenà al *nunci* que fes una crida a tots els ferrers i manyans de la vila que, sota pena de 30 dies de presó, acudissin per a forçar l'obertura de les portes. El *nunci* li respongué que no podia fer la crida per no tenir trompeta. Malgrat que els cercaren, no fou possible trobar cap manyà ni ferrer a tota la vila. Un tercer intent de treure el pebre també fracassà pel mateix procediment de tancar les portes. El batlle de Barcelona es presentà al consell dient *què pretenien en no voler lo pebre isqués que se'n penedirien molt*. Les autoritats de la vila respongueren *que volien conservar un privilegi de sa magestat y que en lo demás no se immiscuïen en cosa* ²⁹.

La defensa aferrissada dels privilegis per part de les autoritats afectava no sols els forans sinó també les persones privilegiades de la vila que es negaven a participar en els allotjaments i també en algunes càrregues fiscals i que, a més, rebutjaven la jurisdicció del batlle de la vila sobre seu. En nomenar

²⁹ AMM. AH-022-04E

sotsveguer el batlle de Mataró, el privilegi de Felip V resolva aquests problemes i li donava al batlle una autoritat gairebé absoluta sobre els habitants de la vila i el seu terme.

El govern de la vila també es féu reconèixer un ampli conjunt de competències en matèria d'urbanisme que, si bé s'havien vingut exercint des de molts anys, calia refermar davant l'important expansió de la vila i l'obstruccionisme de certs propietaris que pledejaven contra la política urbanística del govern municipal ³⁰.

La problemàtica econòmica no podia pas restar al marge a l'hora de negociar un document tan important com el que s'assolí l'any 1702.

La petició del port era, potser, la més significativa. Mataró tenia un intens tràfic marítim, tant per la pròpia producció local de vins i aiguardents com per ser el punt d'arribada de nombroses mercaderies que defugien la fiscalitat més onerosa de Barcelona i, a la vegada, trobaven entre els funcionaris encarregats de la duana mataronina un tractament molt comprensiu. Per dir-ho d'altra manera: el contraban es trobava perfectament institucionalitzat a la nostra vila. La manca de port no havia estat mai un obstacle per a totes aquestes activitats, però oferia certa incomoditat i riscos. Els grans vaixells no podien acostar-se a la platja i llavors calia trasbalsar els productes en petites barques. Això encaria el procés i comportava un cert risc per a les mercaderies com els cereals, les espècies o els teixits que, en cas de mullar-se, patien danys a voltes irreversibles.

També tenien una innegable significació econòmica l'exempció de la lleuda de Tortosa, dret que gravava el trànsit de les mercaderies i, del qual Mataró se n'havia considerat sempre exempt, però els propietaris d'aquest dret medieval sovint pledejaven per a fer valer els seus drets, també a Mataró.

La facultat de crear mercaders i corredors d'orella era sols en part fruit de la voluntat d'emmirallar-se en la capital del Principat. Mataró ja tenia mercaders, però ara la pretensió era que poguessin formar col·legi professional i, si fos possible, accedir a càrrecs a la Diputació del General. A Mataró el dret de corredoria portava implícita la nominació de corredor per a qui l'arrendés. Tanmateix en aquests moments els corredors d'orella començaven a professionalitzar la seva activitat, i intervenien en la negociació de lletres de canvi i en tota la negociació mercantil en general. S'estaven gestant els futurs corredors de comerç o els agents de canvi i borsa. Mataró necessitava institucionalitzar i legitimar les persones que exercien aquestes funcions.

La resta de capítols contemplats en el privilegi, al meu entendre, tenen una importància més secundària. Confirma això el fet que ni tan sols formaven part dels projectes elaborats per la vila. Augmentar el nombre de jurats i la fanfàrria barroca dels timbalers, macers i trompeters eren els elements –avui en diríem d'imatge- que es consideraven propis de tota ciutat i que, de forma visible, marcaven la diferència entre aquestes i les viles i pobles.

Així, doncs, les principals inquietuds vilatanes es trobaren reflectides en l'esmentat privilegi. Però, fins a quin punt això era important per als homes i dones d'aquell moment?

Hi ha un element que permet avaluar l'abast i la importància que els matoronins donaren a aquestes concessions reials que, des de la nostra òptica, podrien semblar poc rellevants. Aquest element és l'import que hom satisféu per la concessió. Tot i que el donatiu al monarca fou de 3.500 dobles, equivalent a 19.250 lliures, les despeses totals ascendiren a 20.537 lliures ³¹. Un parell de referències ajudaran a comprendre la magnitud d'aquesta xifra. El mateix any 1702, el mestre d'escriure i comptar percebé un salari anual de 150 lliures ³². Hauria hagut de treballar 136 anys per acumular l'import que costà el privilegi. Una segona dada. Els ingressos del clavari, és a dir, del comptable de les finances municipals, durant l'any fiscal 1701-1702 foren de 7.013 lliures. Les despeses pujaren a 6.923 lliures en el mateix període ³³.

Per tant, el que es satisféu pel privilegi fou una quantitat realment important. L'hisenda municipal restà fortament endeutada per aquesta operació. Però, al mateix temps, es trobaren unes 120 persones a la vila disposades a avançar els diners per a fer efectiu el pagament.

Quina de les concessions del monarca podia ser tan valuosa i generar una resposta tan decidida i pràcticament entusiasta de la població a l'hora de cedir diners?

Si considerem que allotjar un capità de cavalls, l'any 1701, costava 2 lliures diàries a la vila, crec que estarem pel bon camí. Efectivament, de tot el contingut en el privilegi d'erectió de ciutat, sols la problemàtica dels allotjaments tenia un impacte social i econòmic prou seriós com per a aconsellar una despesa d'aquestes característiques. Això explicaria que moltes famílies de la menestralia estiguessin disposades a avançar els diners necessaris per tal d'evitar, d'una vegada per totes, haver de tenir a casa seva uns hostes tan enutjosos.

³¹ AMM. AH-001-04C

³² AMM. AH-020. *Llibre de Credencer.* (Fol. 419 v.)

³³ AMM. AH-20. *Llibre de Credencer.* (Fol. 180 v.)

És prou conegut que mai no plou a gust de tothom. Així si la flamant ciutat estrenà amb entusiasme el nou títol, Barcelona ho veié com una amenaça frontal. L'oposició barcelonina fou dura i sistemàtica. L'any 1705 inicià un sorollós plet intentant demostrar que la informació facilitada per la vila s'havia manipulada i magnificat per tal de convèncer la voluntat reial, que hauria obrat enganyada. A partir d'aquest punt, la línia argumental consistia a desqualificar Mataró des de tots els àmbits possibles: per la inexistència edificis sumptuosos o de balcons, per la manca d'antiguitat, per les escasses defenses, per la mala situació orogràfica, per la poca superfície del seu terme, per la manca d'edificis religiosos rellevants, etc. I, si en tots aquests aspectes Mataró mereixia consideracions negatives, hi havia un retret important que tenia tot un altre sentit: *el comercio de Mataró impide al de Barcelona*³⁴.

Mataró respongué a totes aquestes objeccions amb un elaborat memorial en el qual, entre molts altres punts, i en referència a la competència comercial entre les dues ciutats, els mataronins indicaren que el creixement propi no era causat per la concessió del privilegi, ja que era molt anterior. Amb un notable capteniment, hom no s'estalvià de donar consells sobre aquest tema a les autoritats barcelonines: *procuren en buscar y fomentar los medís que podran assegurar y augmentar lo comer en Barcelona, que Mataró farà lo mateix per conservar-lo y augmentar-lo en son districte, que esta és la obligació dels que administren y governan las repúblicas, de mirar y procurar tots los medís que conduescan per sa conservació, lustre y augment*³⁵.

Un punt en el qual poca cosa es pogué rebatre fou el retret que feien els de Barcelona tot indicant que, a Mataró, hi havia poques persones que poguessin viure de sa hacienda, sense haver de treballar o dedicar-se a la negociació.

Considero que aquesta era una diferència qualitativa important entre la societat mataronina i la de la del Cap i Casal. Efectivament, a Mataró el progrés econòmic era relativament recent, i encara no havia estat possible l'acumulació de capitals que permetessin a un nombre significatiu d'individus prescindir de les activitats productives. Fins i tot la petita noblesa local tenia més de pagesa i de negociant que no pas d'aristocràtica. Sociològicament, Mataró era un nucli dominat per uns grups que cada vegada prefiguraven més, en les seves inquietuds i objectius, la burgesia, mentre que les classes dirigents barcelonines tenien un fort component aristocràtic que venia de generacions. Probablement caldria cercar en aquesta diferència de mentalitats les diferents actituds que mataronins i barcelonins tingueren en el gran conflicte nacional que s'estava congriant.

³⁴ *La excelentissima ciudad de Barcelona con la villa de Mataró. Barcelona, 1705.*
Biblioteca Popular. Caixa d'Estalvis Laietana.

³⁵ AMM. AH-001-04B

La capital catalana aconseguí el recolzament de la Generalitat en contra de la concessió del privilegi de ciutat a Mataró; a la petició del Consell de Cent contestà que *procurarian coadjuvar y beneficiar en quant fos possible a la Ciutat de Barcelona*. Les autoritats barcelonines feren també una ambaixada al Braç Militar que resoldria, més endavant, que el privilegi de Mataró anava en contra de les Constitucions de Catalunya i, per tant, el recusaven ³⁶.

Els lligams entre l'oligarquia catalana eren tan sòlids com per a proclamar que drets i llibertats propis de la ciutat de Barcelona esdevenien inconstitucionals en ser aplicats a Mataró.

Les classes dirigents catalanes tancaven files en defensa de les seves prerrogatives quan algun dels seus sectors sentia perillar els seus privilegis. Això portaria a plantejar-se fins a quin punt aquestes institucions es podrien considerar representatives dels interessos del país, a més de ser-ho dels interessos propis i exclusius de classe.

Malgrat tot, el privilegi no fou derogat, si bé els fets polítics que s'esdevingueren a Catalunya en els anys següents el buidaren de contingut en molts aspectes.

A diferència del que indicaven les autoritats de Barcelona, considero que el privilegi d'erecció de ciutat no fou la causa del creixement de Mataró, sinó que en fou una conseqüència. Una forma de coronar els esforços de tota una comunitat per a sobreviure, malgrat les adversitats que havia patit. I un encert dels seus dirigents i negociadors que, amb la concessió d'aquest aquest títol, cercaven que tota la població –i no sols un grup exclusiu de privilegiats– pogués gaudir dels mateixos drets. És a dir, de la mateixa qualitat de vida en termes jurídics que tenien els habitants de Barcelona, màxim exponent de les llibertats catalanes.

Analitzant tot el problema des d'una perspectiva global que abasti la realitat catalana del moment, es poden besllumar algunes línies interpretatives força suggerents.

Catalunya s'enfrontà en aquests anys a un conflicte poc conegut: *la guerra dels gorretes*, estudiat entre d'altres pel professor Kamen ³⁷. Simplificant-ho molt, es tractà d'una revolta pagesa força generalitzada que es gestà en contra de la sistemàtica presència de soldats allotjats en el Principat en el darrer quart del segle XVII. Els revoltats intentaren assaltar Mataró, cremant alguna casa, adduint que els de Mataró no volien adherir-se a la revolta. I ací apareix la paradoxa. Mataró, que havia patit en carn pròpia la plaga dels allotjaments, no se sumà als revoltats, ans al contrari.

³⁶ *Dietari de l'Antic Consell de Cent, Vol. XXIV, 23.XI.1703.*

³⁷ *KAMEN, H, La España de Carlos II, Barcelona, 1981.*

Els paral·lelismes entre aquesta situació i la de l'any 1480, en què s'aconseguí l'afranquiment senyorial enmig de les guerres remences, són molt interessants .

L'estratègia mataronina fou, altra volta, defugir l'enfrontament obert, i pactar -pagant, sempre pagant- una solució al problema que abans havia estat la incorporació de Mataró a la Corona, i ara era la consecució del privilegi de ciutat. Estem davant d'una via mataronina d'afrontar els grans conflictes històrics? No ho sé. Ben segur que això fou una mostra d'un tarannà fet amb la murrieria pagesa que sol dir en aquestes circumstàncies *val més un mal arreglo que un bon plet*.

És més que probable que el pragmatisme de les autoritats mataronines, del qual no faltaren testimonis els anys següents, es trobés pastat i fonamentat amb l'experiència dels dos saqueigs que la vila patí durant la Guerra dels Segadors: una per part de les tropes castellanes, i l'altra per part de les tropes franceses. Després d'aquesta experiència, els comportaments excessivament heroics quedaren definitivament bandejats de la política local. Hom optà pel discret, però eficient *pagar i callar*.

Amb aquesta política Mataró aconseguí el títol de ciutat de mans de Felip V; després veié ampliat els seus privilegis pel rival de l'anterior, l'arxiduc Carles I, després de 1714, altra volta amb el Borbó, Mataró no sols conservà el títol de ciutat sinó que se li afegí el de cap de corregiment.

Ben cert. Mataró no podrà mai entrar en els annals de la història per la heroïtat amb què defensà les seves conviccions ideològiques.

O, potser sí. Potser sí que, amb la duresa de les condicions de vida i de supervivència del segle XVII, poder viure del propi treball i protegir els fruits del treball de les generacions precedents era, *per se*, una heroïtat, i més atenent les malvestats que podien afligir una població rural, subjecta a tota mena de depredacions. Una heroïtat basada en un mecanisme molt antic: l'adaptació al medi, a tota costa, sense parar esment en quin fos el seu grau d'hostilitat.

D'aquesta heroïtat del treball quotidià en nasqué una ideologia que es transmeté de pares a fills i que prengué cos en el denominat conservadorisme pagès.

Després de 1714, Mataró continuà tenint soldats –ara en casernes- fins ben avançat el segle XX. Durant els darrers tres-cents anys, l'impuls i la tenacitat dels mataronins pogué deixar de banda la problemàtica bèl·lica i s'inicià precoçment i enèrgica l'aventura de la industrialització que féu créixer la ciutat primer més enllà de les muralles, després en l'eixampla i, posteriorment, en els barris perifèrics, fins arribar a l'actualitat a una situació on el sòl urbanitzable cada vegada esdevé més rar.

Mataró s'ha consolidat com a ciutat de condició mitjana a l'àmbit català i, avui, passat i present es donen la mà i en neixen les paradoxes.

Les vinyes, que foren la base del creixement matoroní, pràcticament van desaparèixer dels turons que ens envolten; tanmateix, un agosarat propietari ha plantat, recentment, una esperançadora vinya nova al veïnat de Mata. I, significativament, si es cerquen a través d'internet els mots *Mataro wine* hom pot accedir a moltes pàgines web –inclosa la de la CNN– on es poden conèixer les característiques d'aquest vi i, fins i tot, comprar-ne ampolles per uns 24 dòlars.

Les grans indústries tèxtils que, amb les seves sirenes, marcaven el ritme diari d'una bona part dels nostres conciutadans, ja formen part del passat. I, en contraposició, avui, grups de ciutadans xinesos dormen, mengen i treballen, a mans, en petits locals, per a les empreses de *pronto moda*.

En el segle XVI es bastiren unes muralles per tal de defensar la vila de les escameses dels corsaris nordafricans. Avui, institucions públiques i privades i, molt especialment el sistema educatiu públic, fan un important esforç per a integrar a la nostra societat nois i noies d'aquesta mateixa procedència.

Es podrien trobar més paradoxes, però és hora de concloure.

I això em porta a la idea inicial de Faulkner, -si el passat no existeix i el futur és encara al tinter del destí- llavors el present és una esclatxa badada enmig d'ambdós.

Avui, nosaltres estem dempeus davant d'aquesta esclatxa oberta en el temps, intentant albirar com serà el Mataró del segle XXI. Disposem de la nostra força, dels nostres coneixements i dels nostres dubtes, però no estem sols, ens acompanyen el treball, l'esforç i la tenacitat de les generacions de matoronins que ens han precedit i que ens han ensenyat que, en qualsevol situació, es poden obrir camins inèdits.

Moltes gràcies per la seva atenció.

Mataró, 20 de març de 2002.

APÈNDIX DOCUMENTAL

1702, març, 20, Barcelona

Privilegi reial atorgat per Felip V a la vil·la de Mataró, pel que se li concedeix el títol de ciutat i altres prerrogatives.

Arxiu de la Corona d'Aragó. Cancelleria, reg. 6156, folis 1r-8r

El privilegi com a tal no existeix, ja que es lliurà l'any 1705 a les autoritats austriacistes, que el destruïren. Existeix còpia autenticada pel notari mataroní Segimon Ros, en data 22 de juny de 1703, a l'Arxiu Municipal de Mataró: AH-001-4A, que ha estat la usada per la transcripció. Josep M. Pellicer i Pagès publicà l'any 1888 una traducció al castellà a *Estudios Histórico-Arqueológicos sobre Mataró*, pàgs. 465-471.

IN DEI NOMINE, Amen. Pateat cunctis quod Nos Philippus Dei gratia Rex Castellae, Aragonum, Legionis, Utriusque Siciliae, Hierusalem, Ungariae, Dalmatiae, Croatiae, Navarrae, Granatae, Toleti, Valentiae, Galletiae, Majoricarum, Hispalis, Sardiniae, Cordubae, Corcicae, Murtiae, Giennis, Algarbii, Algecirae, Gibraltaris, Insularum Canariae, nec non Indiarum orientalium et occidentalium Insularum, ac terrae firmae Maris oceani, Archidux Austriae, Dux Burgundis, Brava[n]tiae, Mediolani, Athenarum et Neopatriae, Comes Abspurgii, Flandriae, Tirolis, Barchinonae, Rossilonis et Ceritaniae, Marchio Oristani et Comes Goceanni.

Regia in omni generae diplomata per nos aut predecesores n[ost]ros concessa saepe pro merito extendimus. Ut sic largitatis, et munificentiae nostra. Signum desmostretur et nostri benemeriti subditi servitioni proemia. Consequantur et similiter Nostrae Regiae Magestatis propius est non solum subditorum commodis atque utilitati consulere sed etiam ea omnia prospicere quae ad totius Regni decorem atque illius eminentionem statum pertinere possunt, ac pro inde dignitates seculares quando cunque instituimus villasque in civitates iuxta unius cuius que meriti atque servitia exigere solemus. NOS vero attendentes magna servitia nostrae villae de Mataro in nostro Principatu Cathaloniae non minus nota quam Nobis accepta facta variis in rebus, et ocasionibus magni ponderis N[ost]ro Regio Servitio pertinentibus tam in bello quam in pace non solum in perturbationibus anni millesimi sexcentessimi et quadragessimi nisi usque ad millesimum sexcentessimum septuagessimum quartum millesimumque sexcentessimum octuagessimum octavum et nonum in quibus dicta Villa de Mataro satis suam fidelitatem et erga Nos amorem obstentavit, tam multis catervis militaribus naturalium ipsius villae et ex proprio patrimonio solutis in serviendo in frangentibus, et turbulentis circa Barchinonam factis in annis supradictis quam in posteriori obsidione de Hostalrique in qua nongentesimis militibus suis etiam expensis nostra Villa de Mataro Nobis famulata fuit. Cum autem ex testimonis fidedignarum personarum intelixerimus oppidum de Mataro in nostro Cathaloniae Principatu situm. Maiestati nostrae semper fidele fuisse omnesque habere qualitates propter quas in Civitatem erigi posit cum copia cuiusvis generis habitatorum, nobilium, equitum, mercatorum ac etiam variorum artificum qui artes mecanicas cuiscunque qualitatis exercentes existant, publiques edificis ornatum existat, et territorium in quo ipsum situm est, sit adeo opulens atque facundum, ut non solum incolis ad vicium omnia necessaria supeditet, sed etiam exetis ad ea confluentibus pro subveniendis necessitatibus suis prestet, Ea propter ea volentes oppidum profatum de Mataro Civitatis titulo exorirare decrevimus cum facultatibus gratiis, et prorrogativis sequentibus:

PRIMERAMENTE, que goce y pueda goçar dicha Ciudad de Mataro de la prerrogativa de tener, y poder tener quatro jurados con las insignias acostumbradas assi en Comun como en particular, teniendo las mesmas preheminenias y autoridades que acostumbran tener y goçar los Magistrados de las de-

mas Ciudades de Este Principado, con facultad de tener dos Maçeros que puedan traer las Maças, dos timbaleros, y dos trompetas, que con los cimbalos y trompetas les precedan tocando en las funciones publicas y siempre y quando les pareciere.

ITEM que dichos jurados con el Concejo que oi es y sera, puedan haçer Estatutos y ordinaciones qualesquier que les pareciere convenientes para el buen gobierno y administracion de la Ciudad y que puedan conçeder y negar licencias para fabricar qualquier genero de casas y edifiçios en qualquier parte de tierra y solo dentro de dicha Ciudad y partes publicas de su termino privativas á qualquier otro, y conocer en primera instancia, quedando á las partes el recurso en segunda instancia al Real Consejo de la Bailia General, o al tribunal superior a quien tocare de qualquier causa o question que aya, o pueda haver por raçon de dichos edifiçios como de los que se fabricaren, y en todo lo tocante á las calles de dicha Ciudad, y caminos publicos de su termino por mirar esto al ornato y bien comun de la Ciudad.

Y assi mesmo que dicha Bailia General ni ningun otro tribunal o oficial, no puedan poner ni tener pesa publica dentro de dicha ciudad, y su termino, en que se compelan los naturales y habitantes de dicha Ciudad, o Estrangeros y forasteros de ella, á hir y pesar sus mercaderias antes vien pueda asi solamente dicha Ciudad poner dicho peso publico si le pareciere.

ITEM que dicha Ciudad erigidora de Mataro pueda haçer y fabricar de nuevo un muelle para la seguridad de las embarcaçiones en la parte de la playa de su termino que le pareciere, pudiendo para este efecto valerse y sacar toda la piedra necessaria de las orillas del Mar y de las partes, y tierra que á Nos perteneçen sin haver de pagar cosa alguna.

ITEM que dicha Ciudad erigidora tenga facultad, y poder bastante para crehar Mercaderes y Corredores de Oreja con el numero que pareciere vien visto á dichos jurados y Consejo y con las prerrogativas que tienen los Mercaderes y Corredores de oreja de la Ciudad de Barcelona.

ITEM que en dicha Ciudad erigidora de Mataro no se pueda en tiempo alguno por nos, o qualesquier otros successores de Nuestros Virreyes y Capitanes Generales, qualesquier otros ministros nuestros, ponerse governador ni ningun otro oficial, o cabo de guerra á titulo de Governar dicha Ciudad. Y que en caso que la urgencia y la necesidad obligare á haverse de poner milicias, o Governador de dicha ciudad aya de correr el Gobierno por manos del jurado en Cap de dicha Ciudad erigidora. Y que en el caso que se hubieren de haçer quarteles en dicha Ciudad, o su termino no deva esta ni sus habitantes contribuir en los gastos de dichos quarteles.

ITEM que no se pueda exhigir ni cobrar dentro de dicha Ciudad y su termino la lleuda dicha de Tortosa, por ningun oficial Real, o otra persona, y que á los naturales y habitantes de dicha Ciudad se les observen los Privilegios que ya tienen de exempcion de lleuda, concediendoles en quanto menester sea la exempcion de dicha lleuda de Tortosa.

ITEM que todos los Privilegios y Concesiones Reales, statutos, ordinaçiones, usos y costumbres que tiene concedidos y de que goça y ha goçado hasta oy dicha villa de Mataro, siendo villa, los retenga, y conserve sin alteracion alguna, innovacion, ni derogaçion de calidad, que por la presente erecçion en Ciudad no se entiendan aquellos derogados, innovados, ni alterados en todo ni en parte, si no tan solamente en aquello en que se hallara nueva disposicion, en el presente Privilegio de ereccion, contraria á los dichos Privilegios, statutos y costumbres, antes bien quedan dichos Privilegios, statutos, ordinaçiones, usos y costumbres en su fuerça y valor. Y en quanto menester sea, confirmados, y aprobados en forma especifica.

ITEM que el Baile que es ahora de dicha villa de Mataro, y que sera, aya de tener el titulo y qualidad de Sosveguer del Veguer de Barcelona, con la facultad y jurisdiccion de conoçer de todos los que goçan de Privilegio de Caballeros que habitan y habitaban dentro de dicha Ciudad erigidora, y su termino, de las causas civiles, quedandole assi mesmo al dicho Baile en lo demas, la mesma authoridad y jurisdicçion que ha tenido y tiene asta oi, no entendiendo es esto perjudicar en nada a la jurisdicçion que el Veguer y Baile de Barcelona tienen, y han tenido asta aora en dicha villa y termino.

ITEM y finalmente que dicha Ciudad erigidora goçe, aya, pueda y deva goçar de todos los Privilegios, gracias, prerrogativas, exempciones, libertades, y en particular de la exempcion de alojamientos, transitos, bagajes, sometenes, y otras qualesquier que goçan, y tienen conçedidas y otorgadas las Ciudades de Lerida, Gerona y demas del presente Principado assi en el tratamiento como en el Politico, y jurisdiccional.

IDEO THENORE presentis publici instrumenti cunctis futuris temporibus firmiter valituri de Nostra Certa Scientia deliberate et Consulto Regiaque auctoritate Nostrae ac ex gratia spetiali Nostraeque Regiae potestatis plenitudine legibus absolutae motuque proprio Nostro dictum oppidum de Mataro in Civitatem **ERIGIMUS**, et ad titulum honorem, et dignitatem Civitatis promovemus, et ex tollimus praedictoque titulo insignimus, decoramus et perpetuo illustramos, cum clausulis prorrogativis, et facultatibus supra expressis, itaquod deinceps per omnes et quascunque personas cuiscunque status gradus qualitatis praeminentiae et conditionis existentes tam voce quam scripturis publicis, et privatis et ad Civitas de Mataro nominetur apelletur et intituletur gaudeatque et gaudere possit, et valeat supra dictis facultatibus et honoribus in perpetu-

am et omnibus illis dignitatibus, praementiis, favoribus immunitatibus libertatibus atque prerogativis quibus aliae civitates n[ost]rae in praefato Cath[aloni]ae Principatu de iure usu consuetudine at alias quovis modo potum hoc, et gaudere potirique et gaudere consueverunt debuerunt et potuerunt usque quaque.

Illustribus vero Egregiis Spectabilibus, quibus comque Vicerregibus, et Capitaneis G[ene]ralibus N[ost]ris Gerentibusque Vices G[ene]ralis Gubernatoris in N[ost]ro Principatu Cath[aloni]ae, et Comitibus Rossilionis, et Ceritaniae veneri Nobilis Mag[nifi]cis dilectisque Consilianis, et fidelibus Nostris Cancellaris Regenti Cancellariam, et Doctorib[us] N[ost]rae Regiae Aud[ienti]ae Perentibusque Vices N[ost]ris G[ene]ralis Gubernatoris, Magistro Rationali Baiulo G[ene]rali Regenti Regiam Thesaurariam Advocatis, et procuratoribus fiscalibus, et patrimonialibus, vicariis, baiulis, subvicariis, subbaiulis, alguaciriis, virgariis, et portareis, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Vicecomitibus, Baronibus Militibus, et generosis personae universis, et singulis officialibus, et subditis n[ost]ris maioribus, et minoribus quovis modo nuncupatis quacumque autoritate officio, et iurisdictione fungentibus ubius in omnibus Regnis, et dictione n[ost]ra constitutis, et constituendis dicimus, et stricte praecipiendo mandamus ad incursum n[ost]rae Regiae indignationis poeneque florenorum auri quinque mille, ábonis secus agentis irremissibiliter exigendorum, et n[ost]ris inferendorum erariis, quatenus huius modi nostrum Privilegium gratiam, et Concessionem, et omnia, et singula superius contenta, teneant firmiter, et observent in perpetuum tenerique, et inbiolabiliter observari faciant perquos debeat contrarium nullatenus tentaturi ratione aliqua sine causa si officiales et subditi n[ost]ri praedicti gratiam n[ost]ram charam habent ac praeter ita et indignationis n[ost]rae incursum, poenam praeappositam cupiunt evitare.

QUOD fuit datum, et actum in N[ost]ra Civitate Barchinonae die vigesima mensis martii anno á Nativitate Domini millesimo septingentesimo secundo regnorumque nostrorum tertio.

Signum Phelippi Dei Gratia regis Castellae, Aragonum, Legionis, Utriusque Siciliae, Hierusalem, Ungariae, Dalmatiae, Croatiae, Navarrae, Granatae, Toleti, Valentiae, Galletiae, Maioricarum, Hispalis, Sardiniae, Corduba, Corsica, Murtiae, Giennis, Algarbii, Algecirae, Gibraltaris, Insularum Canariae nec non Indiarum orientalium, et occidentalium, Insularum ac terrae firmae Maris oceanti, Archiducis Austriae, Ducis Burgundiae, Bravantiae, Mediolani, Athenarum et Neopatriae, Comitis Abspurgii, Flandriae, Tirolis, Barchinonae, Rossilionis, et Ceritaniae, Marchionis Oristani, et Comiti Gocceanni qui praedicta laudamus, concedimus, et firmamus eisdemque n[ost]rum Regium Commune Sigillum pendens iussimus apponendum. **YO EL REY**

Testes qui praemissi interfuerunt sunt Ill[ust]res D[o]n Franciscus Cas-
simirus de Pimentel Comes de Benavente cubicularius maior, D[o]n Fran-
[cis]cus Tellez Jiron Gomez de Sandoval, Dux de Ossuna etiam cubicularius,
et D[o]n Ludovicus Fernandez Portocarrero Comes de Palma, Marchio de Mon-
tesclaros.

Signum Don Franciscus Dalmao et Cassanate, Marchionis del Palacio de
Consilio Sacrae Catholicae, et Regiae Maiestatis eiusque, in S[acrum] S[upre-
mum] R[egi]o Aragonum Regnorum Coronae Consilio Secretarii eiusque auctori-
tate, per totam terram et ditionem suam publici notarii qui praedictis una cum
praenominatis testibus interfuit, eaque de eiusdem Regiae Maiestatis manda-
to scribi fecit, et clausit.

Dominus Rex mandavit mihi D[on] Fran[cis]co Dalmao et Cassanate Mar-chi[o]ni
del Palacio. Vissa per D[on]. Josephum de Zambrana locumt[enent]ium
Th[esaurari]i Gen[era]lis. Serda[ñola], Torre et Coloma ac me pro Cons[erva-
to]re G[enera]li. Ut D[on] Joseph de Zambrana locumt[enent]is Th[esaurari]i
G[enera]lis. Ut Marchio de Serdañola. Ut D[on]. Johannes de la Torre
R[egen]s. Ut Cassanate pro Cons[ervato]re G[enera]li.

No debe medianata: in signum fol[ium]. LXVII. V[uestra] Mag[esta]d haçe
merçed a la Villa de Mataro en el Prin[cip]ado de Cat[aluña] de eregira en
Ciudad con las facultades y prerrogativas aqui expressadas.

S[i]t pro iure sigillis ter mille et nongentos sol[ideo]s.

D[on]. Didacus Aug[ustu]s Beneadid locumt[enent]is in officio pronot[ar]ii.
V[uestra] Mag[esta]d lo mando.

Ajuntament de Mataró